

اصول قانون اساسی

در تونظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل یکصد و بیست و یکم

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۰۵۸

تاریخ: ۱۳۹۴/۳/۳۰

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل یکصد و بیست و یکم

تدوین:

محمد صالحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

گروه تدوین نظرات و مبانی آراء شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۰۵۸

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۳/۳۰

پژوهشکده شورای نگهبان

فهرست مطالب

- ۲..... اصل یکصد و بیست و یکم
- ۳..... ۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی
- ۳..... ۱-۱- طرح آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی
- ۳..... ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه های مصوب هیئت وزیران
- ۴..... ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان
- ۴..... ۳-۱- استفسار رئیس جمهور وقت:
- ۶..... ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی
- ۶..... ۴-۱- استعلام رئیس جمهور وقت:
- ۷..... ۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

اصل یکصد و بیست و یکم

مصوب ۱۳۶۸: رئیس جمهور در مجلس شورای اسلامی در جلسه‌ای که با حضور رئیس قوه قضائیه و اعضای شورای نگهبان تشکیل می‌شود به ترتیب زیر سوگند یاد می‌کند و سوگندنامه را امضاء می‌نماید: «بسم الله الرحمن الرحيم. من به عنوان رئیس جمهور در پیشگاه قرآن کریم و در برابر ملت ایران به خداوند قادر متعال سوگند یاد می‌کنم که پاسدار مذهب رسمی و نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی کشور باشم و همه استعداد و صلاحیت خویش را در راه ایفای مسئولیت‌هایی که بر عهده گرفته‌ام به کار گیرم و خود را وقف خدمت به مردم و اعتلای کشور، ترویج دین و اخلاق، پشتیبانی از حق و گسترش عدالت سازم و از هرگونه خودکامگی بپرهیزم و از آزادی و حرمت اشخاص و حقوقی که قانون اساسی برای ملت شناخته است حمایت کنم. در حراست از مرزها و استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور از هیچ اقدامی دریغ نورزم و با استعانت از خداوند و پیروی از پیامبر اسلام و ائمه اطهار علیهم السلام قدرتی را که ملت به عنوان امانتی مقدس به من سپرده است همچون امینی پارسا و فداکار نگاهدار باشم و آن را به منتخب ملت پس از خود بسپارم».

اصل سابق (مصوب ۱۳۵۸): رئیس جمهور در مجلس شورای ملی در جلسه‌ای که با حضور رئیس دیوان عالی کشور و اعضای شورای نگهبان قانون اساسی تشکیل می‌شود به ترتیب زیر سوگند یاد می‌کند و سوگندنامه را امضاء می‌نماید: «بسم الله الرحمن الرحيم. من به عنوان رئیس جمهور در پیشگاه قرآن کریم و در برابر ملت ایران به خداوند قادر متعال سوگند یاد می‌کنم که پاسدار مذهب رسمی و نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی کشور باشم و همه استعداد و صلاحیت خویش را در راه ایفای مسئولیت‌هایی که بر عهده گرفته‌ام به کار گیرم و خود را وقف خدمت به مردم و اعتلای کشور، ترویج دین و اخلاق، پشتیبانی از حق و گسترش عدالت سازم و از هرگونه خودکامگی بپرهیزم و از آزادی و حرمت اشخاص و حقوقی که قانون اساسی برای ملت شناخته است حمایت کنم. در حراست از مرزها و استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور از هیچ اقدامی دریغ نورزم و با استعانت از خداوند و پیروی از پیامبر اسلام و ائمه اطهار علیهم السلام قدرتی را که ملت به عنوان امانتی مقدس به من سپرده است همچون امینی پارسا و فداکار نگاهدار باشم و آن را به منتخب ملت پس از خود بسپارم».

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱- نظر شماره ۷۸/۲۱/۴۵۵۱ مورخ ۱۳۷۸/۲/۸ شورای نگهبان در خصوص طرح آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۷۸/۱/۱۸ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱-۱- مفهوم ماده (۷)^(۱) که به غیر از مقامات مقرر در قانون اساسی به مقامات دیگری، ولو بدون اجازه، حق ورود به مجلس را می‌دهد، خلاف اصل ۷۰ قانون اساسی است و چون نافی حق حضور رئیس قوه قضائیه در مراسم تحلیف رئیس جمهور می‌باشد، خلاف اصل ۱۲۱ قانون اساسی شناخته شد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۱. ماده ۷- به غیر از رئیس جمهور و معاونان و مشاوران او و وزراء و اعضای شورای نگهبان و رئیس و دادستان دیوان محاسبات و معاونان امور مجلس سازمان برنامه و بودجه و وزراء و آن عده از کارکنان و مستخدمین مجلس که از طرف هیئت رئیسه اجازه ورود به جلسه را دارند، هیچ‌کس حق ورود به تالار جلسه را موقع تشکیل جلسه نخواهد داشت، مگر از اعضای اداری مجلس که رئیس مجلس او را احضار کرده باشد.

تبصره- در صورتی که مسئولین اجرایی یا قضایی از طرف رئیس برای دفاع و توضیح طرح و یا لایحه دعوت شده باشند، شرکت آنان در جلسات مربوط به آن طرح و لایحه بلامانع است.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۸/۴/۱۳ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۷- رئیس جمهور و معاونان او، وزیران به اجتماع یا به انفراد حق شرکت در جلسات علنی مجلس را دارند و می‌توانند مشاوران خود را نیز همراه داشته باشند و رئیس قوه قضائیه برای شرکت در مراسم تحلیف رئیس جمهور در مجلس شرکت می‌کند و همچنین اعضای شورای نگهبان حق حضور در کلیه جلسات رسمی مجلس را دارند و چنانچه طرح یا لایحه‌ای با قید دو یا سه فوریت در دستور مجلس قرار گیرد، اعضای شورای نگهبان باید در آن جلسه شرکت نمایند.

تبصره ۱- در صورتی که مسئولین اجرایی یا قضایی از طرف رئیس مجلس برای دفاع و توضیح طرح و یا لایحه دعوت شده باشند، شرکت آنان در جلسات مربوط به آن طرح و لایحه بلامانع است.

تبصره ۲- رئیس و دادستان دیوان محاسبات و معاونان امور مجلس وزراء و سازمان برنامه و بودجه و آن عده از کارکنان و مستخدمین مجلس که حضور آنان در تالار جلسه ضروری باشد، با اجازه هیئت رئیسه حق حضور در جلسات را دارند.

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۳-۱- نظریه تفسیری شماره ۴۲۱۴ مورخ ۱۳۶۰/۱۱/۱ شورای نگهبان در خصوص استفسار رئیس جمهور وقت:

شماره: ۱۲۸۹/م

تاریخ: ۱۳۶۰/۱۰/۱۰

شورای محترم نگهبان قانون اساسی

رئیس جمهور طبق قانون اساسی مکلف به اجرای قانون اساسی و شرع مقدس و ... است. به نظر می‌رسد که انجام این مسئولیت بدون نظارت دقیق بر ارگان‌های اجرایی (اعم از قوه قضائیه و مجریه) امکان‌پذیر نیست، بدین جهت دفتر ریاست جمهوری در صدد است به تشکیل یک واحد بازرسی ویژه اقدام نماید. خواهشمند است نظر آن شورا را در مورد این اقدام از جهت انطباق با قانون اساسی بیان نمایید.

سید علی خامنه‌ای

رئیس جمهوری اسلامی ایران

شماره: ۴۲۱۴

تاریخ: ۱۳۶۰/۱۱/۱

حضرت حجت‌الاسلام آقای حاج سید علی خامنه‌ای

رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران دامت برکاته

عطف به نامه شماره ۱۲۸۹/م مورخ ۱۳۶۰/۱۰/۱۰؛ موضوع در جلسه رسمی شورای نگهبان مطرح و بررسی شد. نظر اکثریت به این شرح اعلام می‌شود:

«آنچه از اصل ۱۱۳ و ۱۲۱ در رابطه با اصول متعدد و مکرر قانون اساسی استفاده می‌شود، رئیس جمهور پاسدار مذهب رسمی کشور و نظام جمهوری اسلامی است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و تنظیم روابط قوای سه‌گانه و ریاست قوه مجریه را جز در اموری که مستقیماً به رهبری مربوط می‌شود بر عهده دارد. در رابطه با این وظایف و مسئولیت‌ها می‌تواند از مقامات مسئول اجرایی و قضایی و نظامی توضیحات رسمی بخواهد و مقامات مذکور موظفند توضیحات لازم را در اختیار ریاست جمهوری بگذارند. بدیهی است رئیس جمهوری موظف است چنانچه

جریانی را مخالف مذهب رسمی کشور و نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی تشخیص داد، اقدامات لازم را معمول دارد. بنابراین تشکیل واحد بازرسی در ریاست جمهوری با قانون اساسی مغایرت دارد.»

دبیر شورای نگهبان
لطف‌الله صافی

شماره: ۲۱۸۷/م

تاریخ: ۱۳۶۰/۱۱/۲۸

شورای محترم نگهبان قانون اساسی

محترماً، پیرو نامه شماره ۱۲۸۹/م و عطف به نامه شماره ۴۲۱۴ مورخ ۱۳۶۰/۱۱/۱،

نظر اعضاء محترم شورای نگهبان را به مراتب زیر جلب می‌نمایم:

نظر به اینکه مسئولیت اجرای قانون اساسی و پاسداری از آن و تنظیم روابط قوای سه‌گانه و حمایت از حقوقی که قانون اساسی برای ملت شناخته و به طور کلی سایر مسئولیت‌های مصرّحه در قانون اساسی به عهده رئیس جمهوری است، لذا:

۱- ایجاد تشکیلات لازم به منظور انجام وظایف و تکالیف محوله نیز در اختیار رئیس جمهور می‌باشد؛ زیرا به موجب قاعده کلی که اختیار، فرع و نتیجه مسئولیت است و همچنین نظر به قاعده دیگر که «اذن در شیء، اذن در لوازم آن نیز هست» تصمیماتی که برای اعمال مسئولیت‌های محوله به رئیس جمهور لازم و ضروری است از لوازم اجرای قانون اساسی محسوب می‌شود و رئیس جمهور مأذون به آن خواهد بود و عدم ذکر آن در قانون اساسی موجب عدم جواز نمی‌باشد.

۲- چنانچه انجام تکالیف ریاست جمهور محدود به مکاتبه گردد، معمولاً اختیار جواب با طرفی خواهد بود که گیرنده نامه است و نیز تشخیص صحت و سقم گزارشات و توضیحات رسیده از چه طریقی جز بازرسی میسر خواهد بود.

۳- به طوری که در نامه شورای محترم نگهبان آمده است ... رئیس جمهوری موظف است چنانچه جریانی را مخالف مذهب رسمی کشور و نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی تشخیص داد، اقدامات لازم را معمول دارد. به نظر می‌رسد یکی از وسایل لازم این تشخیص، بازرسی خواهد بود.

۴- نظر به تقسیم کار و تسریع در امور و استفاده از اشخاص مطمئن و بصیر و بی‌نظر در امر بازرسی، اختصاص قسمتی از تشکیلات دفتر ریاست جمهور به عنوان واحد ویژه بازرسی ضروری به نظر می‌رسد. شایسته است چنانچه نامه دفتر ریاست جمهوری در مورد تشکیل واحد بازرسی گویا نبوده است، بنا به مراتب فوق شورای محترم نگهبان در مورد واحد بازرسی دفتر ریاست جمهوری مشروحاً و با استناد به اصول مشخص قانون اساسی اعلام نظر فرمایند.

سید علی خامنه‌ای

رئیس جمهوری اسلامی ایران^(۱)

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۴-۱- نظر شماره ۷۶۰۳ مورخ ۱۳۶۵/۱۲/۶ شورای نگهبان در خصوص استعلام رئیس جمهور وقت:

شماره: ۱/۶۰۰۰

تاریخ: ۱۳۶۵/۱۱/۱

شورای محترم نگهبان

با توجه به مفاد سوگندنامه رئیس جمهور در اصل یکصد و بیست و یکم قانون اساسی، آنجا که رئیس جمهور در حراست از مرزها و استقلال سیاسی و فرهنگی کشور نباید از هیچ اقدامی دریغ ورزد، در صورتی که بنابه تشخیص و نظر رئیس جمهور فردی که به عنوان سفیر فوق‌العاده و نماینده تام‌الاختیار دولت جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد می‌شود، از صلاحیت و اهلیت کامل برای احراز چنین نمایندگی

۱. در خصوص پاسخ شورای نگهبان به نامه‌ی دوم رئیس جمهور وقت، مطلبی در اسناد و مدارک در دسترس یافت نشد. در این باره، آقای دکتر حسین مهرپور (عضو وقت حقوقدانان شورای نگهبان)، در کتاب مجموعه نظریات شورای نگهبان اظهار داشته‌اند: «نامه ریاست جمهوری در جلسه مورخ ۱۳۶۰/۱۲/۵ شورای نگهبان مطرح شد و در آن جلسه تصویب شد اینجانب (مهرپور) با ریاست محترم جمهوری ملاقات نموده و نظر شورا را در زمینه مغایرت تشکیل واحد بازرسی مستقل در دفتر ریاست جمهوری حضوراً تبیین کنم و توضیحات کافی را بدهم و اگر پس از این ملاقات لازم شد، شورا پاسخ کتبی بدهد که این ملاقات انجام گرفت و بعداً هم نیازی به دادن پاسخ کتبی پیش نیامد.» (مهرپور، حسین، مجموعه نظریات شورای نگهبان، ج ۳، تهران، دادگستر، چاپ اول، ۱۳۸۷، ص ۷۲)

برخوردار نباشد، آیا در این صورت امضای نمایندگی یاد شده با مفاد سوگندنامه منافاتی ندارد؟

خواهشمند است نظر تفسیری خود را اعلام فرمایید.

سید علی خامنه‌ای

رئیس جمهور

شماره: ۷۶۰۳

تاریخ: ۱۳۶۵/۱۲/۶

حضرت حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای خامنه‌ای

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه شماره ۱/۶۰۰۰ مورخ ۱۳۶۵/۱۱/۱، موضوع در جلسه شورای نگهبان

مطرح گردید و نظر شرعی اکثریت فقها به شرح زیر اعلام می‌شود:

«آنچه از عبارت سوگندنامه استفاده می‌شود این است که رئیس جمهور باید در

تمام اقدامات و وظایف و مسئولیت‌هایی که عهده‌دار است، حفظ و حراست از

مرزها و استقلال سیاسی و اقتصادی کشور و سایر اموری را که در سوگندنامه بیان

شده است را مراعات نماید، ولی چنانچه در موردی احراز نماید که امضای او

موجب عواقب سوء و بروز خطراتی برای مرزها و سایر مصالح عالیه اسلام و نظام

جمهوری اسلامی می‌شود شرعاً باید از امضا خودداری نماید و خودداری او از

امضا، حجت قسم نمی‌باشد.»

دبیر شورای نگهبان

لطف‌الله صافی

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم مکملان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و طایف اسلامی و ملی خود
را ایفا و تحت تاثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

آدرس: تهران، خیابان شهید سبهد قرنی،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۳۱۴۵ - ۱۴۶۳
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir